

Inventarisatie van broedvogels

in het gebied van de Verbrande Pan

(Noordhollands Duinreservaat (P.W.N.) in de gemeente Bergen N.H., 1977)

door A. J. W. Tamis

Inleiding

In het onderstaande inventarisatieverslag wordt onder de Verbrande Pan verstaan de (betrekkelijk) aaneengesloten groene strook gelegen aan weerskanten van de Verbrande Panweg beginnende bij de Zeeweg in het noorden en eindigende bij de Woudweg in het zuiden.

De oostgrens ligt in het noorden ca. 200 m gemeten uit de Panweg en gaat over in het pad gelegen tussen de Panweg en de binnenduinrand. De westgrens begint eveneens ca. 200 m uit ons pad en volgt de opgaande begroeiing d.w.z. de struwelen en bosschages. Een met dit gebied verbonden smalle strook ten zuiden van de Woudweg, is eveneens geïnventariseerd.

De inventarisatie vond plaats in het kader van een onderzoek dat het I.v.N. afd. Nrd. Kennemerland in haar gebied doet naar de stand van de flora en fauna en werd uitgevoerd door de auteur.

Terreinomschrijving

Binnen het geïnventariseerde gebied liggen vanuit het zuiden de centrale valleien 's Heerenweide, de Bokkenweide en de Verbrande Pan. Deze valleien, vroeger vochtig en vaak water bevattend, vormen nu een vrijwel aaneengesloten begroeiing waarin de in het verleden gebruikte duinakkertjes zijn opgegaan.

Deel uitmakende van ruim 500 ha P.W.N. duinen liggende ten zuiden van de Zeeweg (Bergen - Bergen aan Zee) tot aan de grens met Egmond is het 140 ha groot waarvan 40 ha open terrein. Slechts 5 ha open gebied wordt gebruikt voor de recreatie.

De Verbrande Pan neemt door haar ligging in het overige duingebied een middenpositie in. Sommige vogelsoorten die in het westelijk open duingebied broeden, zoals Tapuit, Paapje, Sprinkhaanrietzanger en Wulp, broeden soms in de Verbrande Pan

Grasmus (zie nr. 24)

terwijl broedvogels die langs de binnenduinrand vrij talrijk kunnen zijn, zoals Grote lijster, Zanglijster, Tuinfluiter, Zwartkop en Vink, als broedvogel in de Pan wat minder algemeen zijn.

Door de variatie in het terrein, er is struweel afgewisseld met open stukjes en er staan vrijstaande bomen en struiken, is het rijk aan geschikte biotopen voor de Boompeper. Een plaatselijk aanwezige kruidenlaag in de bosgedeelten houdt het aantal Nachtegalenterritoria vrijwel gelijk: dit jaar 18, zo ook in 1967 en 1974.

Van de grote groep broedvogels die we in alle gelijkwaardige gebieden tegenkomen is de Fitis met ca. 60 paren het sterkst vertegenwoordigd.

In 1977 hebben er 37 vogelsoorten gebroed. In het gehele P.W.N. duingebied ten zuiden van de Zeeweg tot aan de grens van Egmond inclusief de Verbrande Pan, bedroeg het aantal soorten ca. 60.

Methodiek

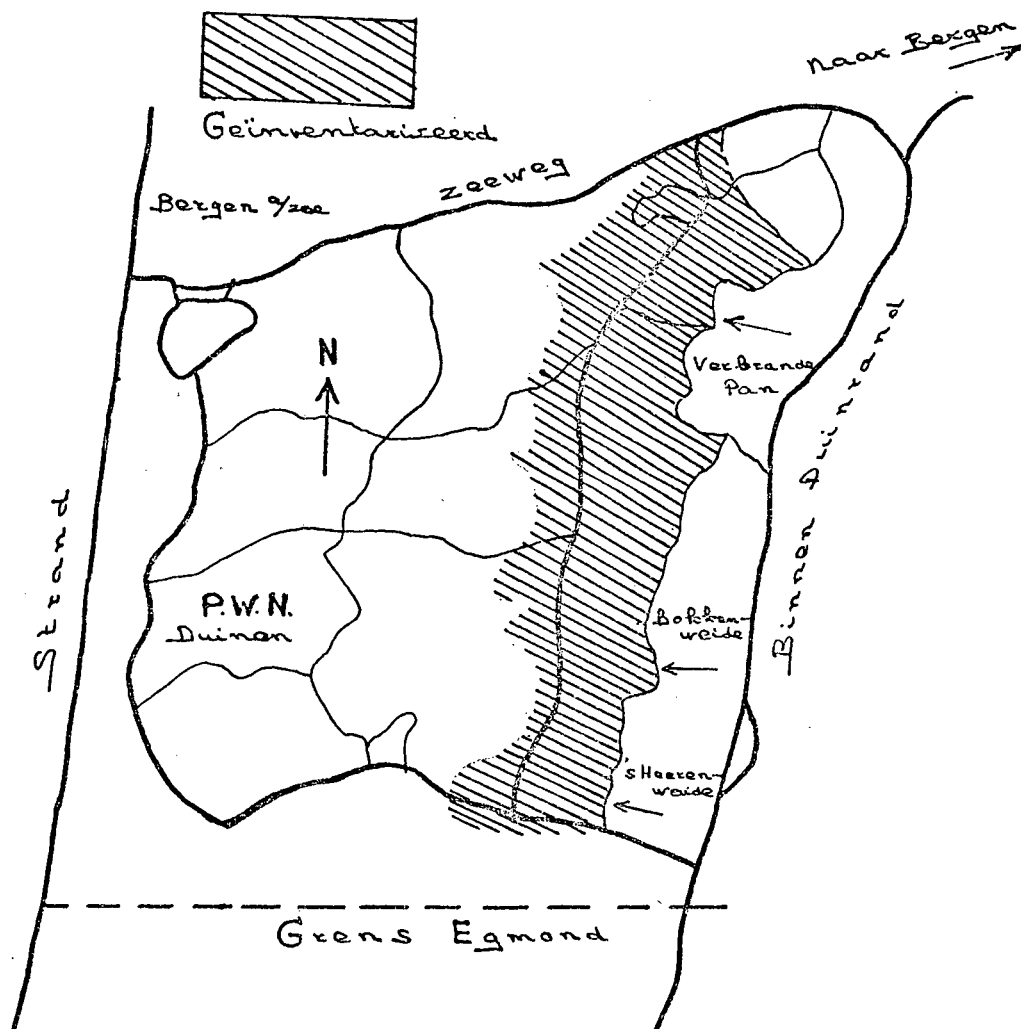
Er is geïnventariseerd volgens de kwantitatieve methode, dat wil zeggen het aangeven van soorten en hun aantallen. Hoewel de 140 ha minstens met 3 man bewerkt had moeten worden, was in dit geval een onderzoek door één man mogelijk omdat het terrein lang en betrekkelijk smal is.

In de maanden mei en juni bezocht ik het gebied tien maal en werkte er 16 uur op uiteenlopende tijden van de dag. Voorts bracht ik er een aantal korte controlebezoeken, voornamelijk in de late avonduren en in het voorseizoen.

De gegevens zijn verzameld met toepassing van wat bekend staat als de methode-Tinbergen, n.l. het noteren van zingende mannetjes in het broedseizoen. De verkregen

gegevens werden aangevuld met verschillende waarnemingen van broedzorg, zoals nestbouw, het voeren van vliegvlugge jongen etc. De vastgestelde territoria werden op kaarten ingetekend.

Bij de in de broedvogellijst vermelde aantallen dient er rekening mee gehouden te worden dat is gestreefd naar het weergeven van *zekere* aantallen, deze zijn uitgedrukt in het eerste cijfer. Wordt b.v. vermeld 5-8 broedparen, dan geeft het laagste cijfer het *zekere* minimale aantal weer, terwijl het hoogste cijfer het mogelijke aantal broedparen aangeeft. De *mogelijke* aantallen alsmede enige vermeldingen en conclusies berusten op gegevens die mij door de heren B. Boersma, K. Roobeek en J. Zeiler ter beschikking zijn gesteld.

Lijst van broedvogels

Alleen de zekere broedvogels zijn genummerd. X = dubieus geval.

1. *Wilde eend*
Broedvogel in onbekend aantal.
- X. *Bergeend*
Vaak waargenomen, broedt in de omgeving.
Boomvalk
Heeft waarschijnlijk elders in het duingebied gebroed.
Torenvalk
Was in het verleden een regelmatige broedvogel. Broedt in sommige jaren in het overige duingebied.
- X. *Patrijs*
Waargenomen in het gebied. Broedt voornamelijk in het westelijk duingebied.
2. *Fazant*
16-20 paar, waarschijnlijk meer.
3. *Houtsnip*
4-5 paar, in het overige duingebied in aantal toenemend.
- X. *Wulp*
Broedt soms in het gebied, elders in de duinen mogelijk tot 20 paar.
Stormmeeuw
Was in de jaren na de tweede wereldoorlog een veel voorkomende broedvogel in het gebied (boomnesten). Broedt in het gehele duingebied nu minder talrijk (verschuiving).
4. *Houtduif* 19-23 paar.
5. *Tortelduif* 10-12 paar.
6. *Koekoek* Waarschijnlijk 3 paar.
7. *Ransuil*
Een broedpaar. Was in het verleden talrijker.
8. *Nachtzwaluw*
Een paar. Was in het verleden iets talrijker. Broedt voornamelijk in het noordelijk heide/eikenhakhout gedeelte.
9. *Groene specht* 6-7 paar.
10. *Grote bonte specht* 4-5 paar.
11. *Boomleeuwerik*
3 paar. In het gehele duingebied mogelijk 10 paar.
- Veldleeuwerik*
Broedvogel van het open duingebied.
12. *Boompieper* 9-10 paar.
Graspieper
Broedt talrijk in de westelijke duinen.
13. *Winterkoning* 1-12 paar.
14. *Heggenus* 6-7 paar.
15. *Grote lijster* 1-2 paar.
16. *Zanglijster* 3-4 paar.
17. *Merel* 12-14 paar.
Tapuit
Broedvogel in het westelijk open duingebied. In 1976 een territorium in het zuidelijk deel van de Verbrande Pan.
18. *Paapje*
Een paar in het open zuidelijke deel. Broedt met ca. 10 paar voornamelijk in de westelijke duinen.
19. *Gekraagde roodstaart* 9-12 paar.
20. *Nachtegaal* 18 paar.
21. *Roodborst* 23-27 paar.
Sprinkhaanrietzanger
Heeft in het verleden meerdere keren in de Pan gebroed.
22. *Zwartkop* 2-3 paar.
23. *Tuinfluits* Een paar.
24. *Grasmus*
2 paar. In het westelijk duingebied ca. 10 paar.
25. *Fitis* 58-65 paar.
26. *Fluiter*
Een paar. Aan de binnenduinstrand 3 territoria.
27. *Grauwe vliegenvanger* Een paar.
28. *Koolmees* 16-20 paar.
29. *Pimpelmees* 11-13 paar.
30. *Staartmees* 2 paar.
31. *Boomkruiper* 2 paar.
32. *Kneu* 5-7 paar.
- X. *Barmsijs*
Regelmatig waargenomen, broeden is niet uitgesloten maar deze soort is moeilijk te inventariseren.
33. *Vink* 5 paar.
34. *Spreeuw* Een paar (bij het huis).
35. *Zwarte kraai* 2-3 paar.
36. *Ekster*
Broedvogel in onbekend aantal.
37. *Vlaamse gaai*
4 paar, waarschijnlijk meer.

Slotbeschouwing

In het begin van de twintigste eeuw moet de Verbrande Pan nog een ongekende rust gekend hebben, hoewel stropers, eierzoe-
kers en jagers er natuurlijk best de weg wisten. Vanaf 1908, na aanleg van de Ver-
brande Panweg, werd het gebied pas ge-
makkelijk voor het publiek toegankelijk.
Onder het toenmalige beheer waren er aan
weerszijden van dit pad tientallen jaren
enkele akkertjes in gebruik. In die tijd was
het gebied zeer vochtig en zal de samenstel-
ling van de vogelbevolking er zeker anders
uitgezien hebben, dan nu het geval is. Zelfs
nog in de jaren kort na de tweede wereld-
oorlog vond ik er een Meerkoet met jongen
en vertoefden er soms geruime tijd Kemp-
hanen aan de randen van de ondergelopen
's Heerenweide. Broedende Kieviten wa-
ren heel gewoon, overigens tot zo'n 10 jaar
geleden nog. In latere jaren werden de nes-
ten meestal verstoord.

In het zuidelijk deel van de Verbrande Pan
broedde in 1950 nog de Bruine kiekendief
(Boersma). Het zal zeker de laatste geweest
zijn. De talrijke Stormmeeuwen uit de
jaren '60 (waaronder boombroeders), die
overigens vanaf 1945/46 algemeen waren,
hebben zich inmiddels elders gevestigd.

Het behoeft geen betoog dat de veranderin-
gen en de verarming van de Verbrande Pan
deels het gevolg zijn van het dalen van de
grondwaterstand en o.a. de toenemende
rekreatiedruk. Omdat de voormalige ak-
kertjes verdwenen en gedeeltelijk plaats
maakten voor bos, kon daartegenover b.v.
de Houtsnip in aantal toenemen.

In vogelkundig opzicht is de Verbrande Pan
niet opzienbarend maar wel interessant.
Het voormalige I.T.B.O.N. noemde in 1964
bij monde van een adviescommissie het ge-
bied (in al zijn facetten) natuurwetenschap-
pelijk zeer belangrijk, gaaf, zeldzaam en
kwetsbaar. Voorts vond zij het gebied ge-
schikt voor wetenschappelijk onderzoek.

Het is daarom verheugend dat de huidige
beheerder (het P.W.N.) inmiddels drie van
de negen toegangspaden tot het duingebied
heeft afgesloten. Maar ook als zij zich in
toenemende mate bezint op het veilig stel-
len van de waarden in haar gebied zal het
toch moeilijk zijn om de toenemende rekre-
atie effectief te begeleiden en de lage
grondwaterstand zal waarschijnlijk wel een
moeilijk op te lossen probleem blijven.

Adres van de schrijver: